

U S T A W A

z dnia 2026 r.

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw¹

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2026 r. poz. 236) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 88:
 - a) uchyla się § 3,
 - b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przepisy § 1-2 stosuje się odpowiednio do nazwiska dziecka, którego rodzice zawarli małżeństwo po urodzeniu się dziecka.”;
- 2) w art. 89:
 - a) w § 1 uchyla się zdanie czwarte,
 - b) w § 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Sąd może jednak, na wniosek matki, nadać dziecku nazwisko matki, jeżeli miejsce pobytu ojca nie jest znane, ojciec nie zajął stanowiska w sprawie nazwiska dziecka lub w wyroku ustalającym ojcostwo został pozbawiony władzy rodzicielskiej.”;
- 3) uchyla się art. 89¹;
- 4) po art. 89¹ dodaje się art. 89² i art. 89³ w brzmieniu:

„Art. 89². Przy sporządzeniu aktu urodzenia pierwszego wspólnego dziecka rodzice mogą złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, o których mowa w art. 88 § 1 albo art. 89 § 1, jeżeli nazwisko dziecka nie zostało przez nich wcześniej wskazane lub mogą zmienić treść oświadczeń złożonych uprzednio na podstawie art. 88 § 1 albo art. 89 § 1.

Art. 89³. § 1. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, dzieci pochodzące od tych samych rodziców noszą takie samo nazwisko.

1) Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska oraz ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego.

§ 2. Do zmiany nazwiska dziecka, które ukończyło dziesięć lat, jest potrzebna jego zgoda.”;

5) uchyla się art. 90;

6) art. 90¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 90¹. Nazwisko dziecka utworzone przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka albo przez połączenie nazwiska jednego z rodziców z nazwiskiem jego małżonka, od którego dziecko nie pochodzi, nie może składać się z więcej niż dwóch członów. W skład tak utworzonego nazwiska dziecka wchodzi pierwsze człony nazwisk podlegających połączeniu, chyba że w zgodnych oświadczeniach w sprawie nazwiska dziecka wskazano inaczej. Człony nazwiska dziecka nie mogą być jednakowe.”;

7) w art. 122:

a) po § 2 dodaje się § 2¹ w brzmieniu:

„§ 2¹. Przepisu art. 89³ § 2 nie stosuje się.”;

b) w § 3 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli przysposobiony ukończył lat dziesięć, może to nastąpić tylko za jego zgodą.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1988) w art. 8 w ust. 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Do zmiany nazwiska dziecka, które ukończyło dziesięć lat, jest potrzebna jego zgoda.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2026 r. poz. 393) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 33 pkt 2f otrzymuje brzmienie:

„2f) przyjęcia oświadczeń, o których mowa w art. 89² Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.”;

2) w art. 33 uchyla się pkt 2g;

3) art. 63 w ust. 2 pkt 12 otrzymuje brzmienie:

„12) informację, że dziecko, które ukończyło dziesięć lat, wyraziło zgodę na zmianę nazwiska, oraz jego podpis lub informację, że nie wyraziło zgody na zmianę nazwiska;”;

4) art. 68 otrzymuje brzmienie:

„Art. 68. 1. Przyjęcie przez kierownika urzędu stanu cywilnego oświadczeń, o których mowa w art. 89² Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, dokumentuje się w formie protokołu, który podpisują składający oświadczenie i kierownik urzędu stanu cywilnego.

2. Protokół przyjęcia oświadczeń, o których mowa w art. 89² Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zawiera:

- 1) nazwiska, imiona oraz nazwiska rodowe, daty i miejsca urodzenia rodziców dziecka oraz numery PESEL rodziców, jeżeli zostały nadane;
- 2) w przypadku oświadczeń składanych przez małżonków, informację o miejscu sporządzenia aktu małżeństwa i oznaczenie tego aktu;
- 3) nazwisko dziecka wynikające z aktu małżeństwa rodziców lub informację o braku oświadczenia o wyborze nazwiska dla dziecka albo nazwisko dziecka wynikające ze zgodnych oświadczeń rodziców, składanych jednocześnie z oświadczeniami koniecznymi do uznania ojcostwa lub informację o braku oświadczenia o wyborze nazwiska dla dziecka;
- 4) oświadczenie rodziców w sprawie nazwiska dziecka;
- 5) nazwisko i imię biegłego lub tłumacza, jeżeli brał udział w czynności;
- 6) adres do korespondencji rodziców dziecka;
- 7) nazwisko i imię kierownika urzędu stanu cywilnego, który przyjął oświadczenia.

3. Protokół dokumentujący przyjęcie od małżonków oświadczeń, o których mowa w art. 89² Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przesyła się kierownikowi urzędu stanu cywilnego właściwemu do sporządzenia aktu małżeństwa rodziców dziecka w terminie jednego dnia roboczego od dnia sporządzenia tego protokołu, który dołącza do aktu małżeństwa wzmiankę dodatkową o nazwisku dziecka.”;

- 5) uchyla się art. 69.

Art. 4. Do spraw o ustalenie ojcostwa, spraw o przysposobienie, a także do spraw o zmianę nazwiska w trybie ustawy zmienianej w art. 2, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 oraz w art. 2 w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie sześciu miesięcy od jej ogłoszenia.

UZASADNIENIE

I. Cel projektowanej regulacji

1. Ustawa zmienia przepisy mające istotne znaczenie dla kształtowania kluczowych elementów stanu cywilnego dziecka, jakimi są jego nazwisko oraz imię.

2. Wprowadzenie proponowanych zmian pozwoli osiągnąć ważne cele, do których należą:

a) wzmocnienie podmiotowego traktowania dziecka, poprzez:

- zmianę art. 89 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego², polegającą na modyfikacji reguły nadawania nazwiska dziecku przy sądowym ustaleniu ojcostwa,

- zmianę art. 90¹ KRO, polegającą na modyfikacji reguły kształtującej dwuczłonowe nazwisko dziecka,

- dodanie art. 89³ § 2 KRO, prowadzącego do obniżenia granicy wieku, po którego ukończeniu konieczna jest zgoda dziecka na zmianę nazwiska, z 13 do 10 lat, oraz - mającą ten sam cel - zmianę art. 8 ust. 2 zd. 2 ustawy o zmianie imienia i nazwiska³, który znajduje zastosowanie do zmiany imienia lub nazwiska dziecka w trybie administracyjnym (art. 9 ust. 2 UZIN);

- zmianę art. 122 § 3 KRO, polegającą na modyfikacji reguł kształtowania imienia przysposobianego dziecka;

b) pełniejsze zagwarantowanie ochrony interesów dziecka w zakresie zasad kształtowania jego nazwiska w związku z zawarciem przez jednego z rodziców małżeństwa, przez uchylenie art. 90 KRO, przy jednoczesnym pozostawieniu możliwości „rozciągnięcia” zmiany nazwiska rodzica na nazwisko dziecka na podstawie ustawy o zmianie imienia i nazwiska;

c) ujednoczenie procedury kształtowania nazwiska dziecka przez rodziców bez względu na okoliczność pozostawania lub niepozostawania przez nich w związku małżeńskim, co nastąpi przez uchylenie art. 88 § 3 KRO i zastąpienie go nowym art. 89² KRO. Przepis ten będzie przewidywał dopuszczalność zmiany - przy sporządzaniu aktu urodzenia pierwszego dziecka - złożonych wcześniej zgodnych oświadczeń rodziców o nazwisku dziecka, niezależnie od tego, czy zmiana odnosi się do nazwiska wskazanego przy zawarciu małżeństwa, czy też przy uznaniu ojcostwa.

² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. z 2026 r. poz. 236, dalej jako: KRO.

³ Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska, Dz.U. z 2021 r. poz. 1988, dalej jako: UZIN.

3. Projektowana ustawa stanowi kontynuację procesów wprowadzania zmian zmierzających do zapewnienia jednakowego statusu matki i ojca dziecka, w tym w sprawach dotyczących nazwiska dziecka, zapoczątkowanych ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 220, poz. 1431).

4. Proponowane zmiany są zgodne z oczekiwaniami społecznymi oraz rekomendowane przez podmioty eksperckie, w tym Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego⁴ oraz Stowarzyszenie Urzędników Stanu Cywilnego RP⁵.

5. Projektując nowe rozwiązania uwzględniono obowiązujący w Polsce konstytucyjny oraz konwencyjny standard ochrony praw dziecka. Projektowane w ustawie rozwiązania (polegające m.in. na obniżeniu granicy wieku wyrażania przez dziecko zgody na zmianę własnego imienia lub nazwiska), gwarantować będą w pełniejszym zakresie ochronę prawa dziecka do bycia wysłuchanym, a tym samym do podmiotowego traktowania dziecka w postępowaniu, które go bezpośrednio dotyczy. Konstytucyjnym źródłem tych uprawnień jest art. 72 ust. 3 Konstytucji RP, który stanowi, że: „w toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka”. Także Konwencja o prawach dziecka⁶ przewiduje, że dziecko, które jest zdolne do kształtowania swych własnych opinii, ma: „prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka” (art. 12 ust. 1 KPD). Rozwijając tę zasadę prawodawca konwencyjny przewidział, że: „w tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiedzania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym, dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego” (art. 12 ust. 2 KPD). Przywołane zasady znajdują uszczegółowienie w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Zgodnie z art. 95 § 4 KRO, rodzice: „przed powzięciem decyzji w ważniejszych sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka powinni je wysłuchać, jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na

⁴ Zob. Stanowisko Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego dotyczące założeń kierunkowych prac Zespołu problemowego ds. rodzicielstwa i faktycznej pieczy nad dziećmi w zakresie zmiany przepisów o imieniu i nazwisku dziecka z dnia 12 grudnia 2025 r.: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/stanowiska-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-rodzinnego> (dostęp: 14 kwietnia 2026 r.).

⁵ Zob. propozycje zmian z dnia 27 czerwca 2024 r. przesłane do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego, nr pisma ZG-SUSC.3/2024.

⁶ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526, dalej jako: KPD.

to pozwala, oraz uwzględnić w miarę możliwości jego rozsądne życzenia”. Na szczególną uwagę zasługuje przy tym, że w prawie polskim uprawnienie do bycia wysłuchanym przybiera w kilku przypadkach „kwalifikowaną formę zgody”. Dotyczy to postępowania o przysposobienie (art. 118 KRO oraz art. 122 KRO), czy właśnie procedur prowadzących do zmiany imienia lub nazwiska dziecka (art. 88 KRO, art. 89 KRO, art. 90 KRO, ale także art. 8 ust. 2 i art. 9 ust. 2 UZIN)⁷.

II. Obowiązujący stan prawny

A. Brak możliwości zmiany oświadczeń rodziców o nazwisku dziecka złożonych przy uznaniu ojcostwa

1. W myśl art. 88 § 3 KRO przy sporządzeniu aktu urodzenia pierwszego wspólnego dziecka rodzice (pozostający w związku małżeńskim) mogą złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego zgodne oświadczenia o zmianie nazwiska dziecka wskazanego przez nich wcześniej podczas zawierania związku małżeńskiego (art. 7 § 2 KRO).

2. Podobne uprawnienie nie przysługuje natomiast rodzicom niepozostającym w związku małżeńskim, którzy chcieliby zmienić nazwisko wskazane uprzednio przy uznaniu ojcostwa. Chodzi w szczególności o przypadki oświadczeń złożonych przy uznawaniu ojcostwa dziecka poczętego a nienarodzonego (art. 75 § 1 KRO) lub dziecka, które ma zostać „poczęte” z wykorzystaniem medycznie wspomagannej prokreacji (art. 75¹ KRO). W takich sytuacjach sporządzenie aktu urodzenia dziecka następuje często kilka lub nawet kilkanaście miesięcy po złożeniu pierwotnych oświadczeń w sprawie nazwiska dziecka. Po upływie tak długiego czasu stanowisko rodziców co do nazwiska dziecka może w zrozumiałym sposób ulec zmianie.

3. Możliwa jest również sytuacja, o której mowa w art. 65 Prawa o aktach stanu cywilnego⁸, gdy uznanie ojcostwa następuje po urodzeniu się dziecka, ale ma to miejsce przed sporządzaniem aktu urodzenia. Również w takiej sytuacji *de lege lata* nie jest dopuszczalna zmiana oświadczeń o nazwisku dziecka, która pozwoliłaby na uwzględnienie stanowiska rodziców aktualnego na chwilę rejestracji urodzenia.

⁷ Tak M. Łączkowska-Porawska, Sytuacja prawna małoletniego dziecka, które ukończyło 13 lat, w przypadku rozwodu jego rodziców – analiza z uwzględnieniem badań aktowych, *Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne*, 2020/44, s. 64.

⁸ Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, Dz.U. z 2026 r. poz. 393, dalej jako: PrASC.

4. W opisanych powyżej sytuacjach brak uprawnienia do zmiany wcześniejszych oświadczeń rodziców co do nazwiska ich dziecka nie znajduje wystarczającego uzasadnienia. Wprowadzenie takiej możliwości wydaje się tym bardziej zasadne, że istnieje ona w przypadku dzieci małżonków (art. 88 § 3 KRO).

B. Brak możliwości rezygnacji z połączenia nazwiska ojca z nazwiskiem matki przy ustalaniu nazwiska dziecka w razie sądowego ustalenia ojcostwa

1. Zgodnie z art. 89 § 2 KRO w razie sądowego ustalenia ojcostwa sąd nadaje dziecku nazwisko w wyroku ustalającym ojcostwo, stosując odpowiednio art. 89 § 1 KRO. Oznacza to m.in., że w braku porozumienia między matką i ojcem co do nazwiska dziecka, dziecko nosi nazwisko składające się z nazwiska matki i dołączonego do niego nazwiska ojca (zob. art. 89 § 1 zdanie trzecie KRO).

2. Reguła ta znajduje zastosowanie również wtedy, gdy ojciec nie bierze udziału w sprawie o ustalenie ojcostwa, w tym nawet w takich przypadkach, gdy uzyskane w toku postępowania informacje wskazują, że nadanie dziecku nazwiska dwuczłonowego (obejmującego nazwisko ojca) byłoby niezgodne z dobrem dziecka.

3. W orzecznictwie przyjmuje się, że - wobec jednoznacznego brzmienia przepisów KRO - sąd orzekający o ustaleniu pochodzenia dziecka nie może odstąpić od określenia nazwiska dziecka zgodnie z art. 89 § 1 KRO, nawet ze względu na dobro dziecka. Jak wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z 30 października 2014 r. (II CSK 84/14, OSNC 2015/10, poz. 124): „(...) nazwisko dziecka, jako jeden z elementów jego stanu cywilnego, jest nim determinowane w tym znaczeniu, że w zależności od zdarzenia prawnego, które ten stan tworzy (pochodzenie od męża matki, ustalenie ojcostwa, nieznanie ojcostwo), przepisy prawa rodzinnego określają zasady jego nadania. W razie sądowego ustalenia ojcostwa wiążące dla sądu jest złożenie przez rodziców dziecka zgodnych oświadczeń w tym przedmiocie, natomiast w braku lub sprzeczności oświadczeń sąd nadaje dziecku nazwisko matki połączone z nazwiskiem ojca (art. 89 § 2 w związku z § 1 k.r.o.)”.

4. Sytuacja, w której sposób określenia nazwiska dziecka może być niezgodny z jego dobrem nie powinna być akceptowana. W konsekwencji konieczna jest korekta art. 89 § 2 KRO polegająca na przyznaniu sądu kompetencji do nadania dziecku nazwiska matki, jeżeli ojciec nie bierze udziału w postępowaniu, bo miejsce jego pobytu nie jest znane, jeżeli ojciec nie zajął

stanowiska w sprawie nazwiska dziecka lub gdy został on pozbawiony władzy rodzicielskiej w wyroku ustalającym ojcostwo.

C. Zawarcie małżeństwa przez jednego z rodziców jako zdarzenie umożliwiające zmianę nazwiska dziecka

1. W myśl art. 90 § 1 KRO, jeżeli rodzic małoletniego dziecka zawiera małżeństwo z osobą, która nie jest rodzicem tego dziecka, małżonkowie mogą złożyć zgodne oświadczenia, że dziecko będzie nosiło takie samo nazwisko, jakie zgodnie z art. 88 KRO nosi albo nosiłoby ich wspólne dziecko. Nadanie dziecku nazwiska w sposób określony w art. 90 § 1 KRO nie jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli dziecko nosi nazwisko drugiego rodzica albo nazwisko utworzone na podstawie zgodnych oświadczeń obojga rodziców dziecka przez połączenie nazwiska jednego rodzica z nazwiskiem drugiego rodzica (art. 90 § 2 KRO).

2. Regulacja kodeksowa w aktualnym brzmieniu rodzi wiele bardzo poważnych konsekwencji i budzi istotne zastrzeżenia. Rodzic dziecka, zawierając małżeństwo z inną osobą niż drugi rodzic, może - bez uzgodnienia z tym rodzicem - doprowadzić do zmiany nazwiska dziecka, jeśli drugi rodzic wcześniej zgodził się (np. w ramach kompromisu czy aktu „dobrej” woli), aby dziecko nosiło wyłącznie nazwisko pierwszego rodzica. Przeprowadzenie takiej zmiany jest również możliwe, jeżeli rodzice nie doszli do porozumienia co do nazwiska dziecka i w konsekwencji z mocy prawa (a nie na podstawie zgodnych oświadczeń rodziców), dziecko nosi nazwisko powstałe przez połączenie nazwiska jednego rodzica z nazwiskiem drugiego rodzica.

3. Wobec regulacji zawartej w art. 90 KRO w literaturze podniesiono wiele słusznych zastrzeżeń. Przykładowo należy przywołać następujące wypowiedzi:

a) „jest możliwe ukształtowanie nazwiska dziecka przez oświadczenie rodzica i jego małżonka (macochę lub ojczyma) gdy dziecko nosi nazwisko dwuczłonowe wskutek braku oświadczeń rodziców (art. 88 § 2 KRO lub art. 89 § 1 KRO). Zmiana nazwiska dziecka jest też możliwa, gdy rodzice w zgodnych oświadczeniach ustalili, że dziecko będzie nosić nazwisko tego z nich, który następnie zawarł małżeństwo i wspólnie z macochą lub ojczymem zamierza złożyć oświadczenie przewidziane w art. 90 KRO. W obu przypadkach komentowane unormowanie może budzić wątpliwości. Przepis w żaden sposób nie uwzględnia woli drugiego rodzica (por. J. Słyk, Nazwisko dziecka, s. 701). (...) możliwa byłaby sytuacja, w której

nazwisko dziecka noszącego nazwisko ojca i mającego określone miejsce stałego pobytu u matki zostałyby określone przez zgodne oświadczenia ojca i macochy”⁹:

b) „(...) zmiana nazwiska dziecka na podstawie art. 90 KRO nie wymaga uzyskania zgody drugiego rodzica ani nie podlega kontroli sądu. Zatem polski ustawodawca w prawie rodzinnym w sposób niepełny realizuje zasadę równego traktowania rodziców i pozostawia decyzję o zmianie nazwiska wyłącznie w gestii jednego z nich (a dokładniej tego, który zawiera związek małżeński). Nie ma przy tym znaczenia, czy drugiemu rodzicowi przysługuje władza rodzicielska, czy realizuje on kontakty z dzieckiem, uczestniczy w jego wychowaniu etc.”¹⁰;

c) „Treść komentowanego przepisu nie rozstrzyga problemu, który powstanie, gdy oboje rodzice dziecka zawrą związki małżeńskie i oboje zechcą w związku z tym skorzystać z możliwości zmiany nazwiska dziecka. Złożenie oświadczeń w sprawie nazwiska dziecka przez matkę z ojczymem nie wyklucza złożenia kolejnych oświadczeń przez ojca z macochą, i odwrotnie. W skrajnych przypadkach mogłoby to prowadzić do zbyt częstych zmian nazwiska dziecka, nieuzasadnionych jego sytuacją życiową”¹¹.

4. W obowiązującym stanie prawnym problematyczne jest również to, że kierownik urzędu stanu cywilnego nie zawsze dysponuje informacjami pozwalającymi ustalić, czy spełnione są przesłanki zastosowania art. 90 § 2 KRO. Dotyczy to sytuacji, w której sąd w wyroku ustalającym ojcostwo orzekł o dwuczłonowym nazwisku dziecka, ale orzeczenie nie wskazuje, czy było to wynikiem zgodnych oświadczeń rodziców czy wynikało z zastosowania dyspozycji art. 89 § 1 zdanie 3 KRO. Kwestia ta nie zawsze jest też odpowiednio odnotowana w protokole rozprawy¹².

5. Krytyczną ocenę obecnie obowiązującego art. 90 KRO wzmacnia również to, że równoległe obowiązują inne przepisy prawa, które przewidują możliwość uzgodnienia nazwiska rodzica z nazwiskiem dziecka, w tym także wtedy, gdy rodzic zawarł związek małżeński z osobą niebędącą rodzicem dziecka. Taka zmiana jest możliwa w trybie administracyjnym na podstawie ustawy o zmianie imienia i nazwiska. Powołana ustawa kieruje

⁹ J. Słyk [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2017, art. 90, Nt 5 i 7, s. 1192.

¹⁰ E. Kabza, Problem zmiany nazwiska pasierba w świetle przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, St.Iur.Torun. 1/2021, s. 85-86.

¹¹ A. Sylwestrzak [w:] Komentarz do wybranych przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, LEX/el. 2020, art. 90.

¹² Zob. szerzej: P. Kartasiński, Praktyczne problemy związane z określeniem łączonego nazwiska dziecka pozamałżeńskiego w razie sądowego ustalenia pochodzenia dziecka. Analiza przepisów Regulaminu urzędowania sądów powszechnych na przestrzeni lat 2009-2016, Metryka, 2017/1, s. 60 i nast.

się jednak innymi niż art. 90 KRO przesłankami warunkującymi dopuszczalność zmiany nazwiska dziecka.

6. Jak stanowi art. 8 ust. 2 zdanie 1 UZIN: „zmiana nazwiska lub nazwiska rodowego jednego z rodziców rozciąga się na małoletnie dzieci i na dzieci, które pochodzą od tych samych rodziców, pod warunkiem że drugi z rodziców wyraził na to zgodę, chyba że nie ma on pełnej zdolności do czynności prawnych lub jest pozbawiony władzy rodzicielskiej albo nie żyje”. Powołany przepis może znaleźć zastosowanie m.in. w przypadku, gdy jeden z rodziców przy zawarciu małżeństwa z osobą niebędącą rodzicem dziecka nie zmienił nazwiska w trybie przewidzianym przez KRO oraz PrASC, ale uczynił to następnie w trybie administracyjnym powołując się na ważny powód polegający na potrzebie uzgodnienia nazwiska małżonków. W takim przypadku – zgodnie z art. 8 ust. 2 UZIN – w grę wchodzi także zmiana nazwiska dziecka, ale ustawa słusznie wymaga wówczas zgody drugiego rodzica (chyba że nie ma on pełnej zdolności do czynności prawnych lub jest pozbawiony władzy rodzicielskiej albo nie żyje), a także zgody samego dziecka, jeśli osiągnęło ono określony wiek.

7. Niezależnie od powyższej regulacji, która dotyczy zmiany nazwiska dziecka „pochodnej” względem administracyjnej zmiany nazwiska rodzica, możliwe jest wystąpienie o zmianę nazwiska samego dziecka na zasadach ogólnych, to jest na podstawie art. 4 ust. 1 UZIN za wykazaniem ważnego powodu takiej zmiany. Powodem takim – w danych okolicznościach – może być m.in. to, że rodzic, z którym stale przebywa dziecko zmienił nazwisko na podstawie art. 25 KRO w następstwie zawarcia związku małżeńskiego z osobą niebędącą rodzicem dziecka. Mimo że wniosek o zmianę nazwiska dziecka może być złożony tylko przez jednego z rodziców, to na podstawie odesłania z art. 9 ust. 2 - również tu znajduje zastosowanie art. 8 ust. 2 UZIN. Oznacza to, że drugi rodzic musi (co do zasady) wyrazić zgodę na zmianę nazwiska dziecka.

8. Wreszcie należy zaznaczyć, że zastrzeżenia wobec aktualnego brzmienia art. 90 KRO podniosło środowisko kierowników urzędów stanu cywilnego. W swoim stanowisku z dnia 27 czerwca 2024 r. Stowarzyszenie Urzędników Stanu Cywilnego RP zaproponowało uchylenie art. 90 KRO, wskazując, że jest to: „[p]rzepis archaiczny. Wysoce niesprawiedliwe jest, aby zmieniać nazwisko dziecka pozbawiając wypowiedzenia się w tej kwestii ojca, który posiada pełne prawa rodzicielskie. Przepis daje możliwość wielokrotnej zmiany nazwiska dziecka tj. za każdym razem, gdy matka zawiera związek małżeński. Należy zwrócić uwagę, że obecnie istnieje wiele rodzin patchworkowych (nazywanych również rodziną

zrekonstruowaną lub wielorodzinną), w ramach których dzieci pochodzą od różnych ojców i noszą różne nazwiska i nie są już z tego powodu stygmatyzowane. Jeśli zaistnieje potrzeba zmiany nazwiska dziecka, można uczynić to na podstawie ustawy o zmianie imienia i nazwiska, która nie pozbawia statusu strony ojca dziecka” (s. 50 uzasadnienia stanowiska¹³).

9. Obecnie obowiązujące rozwiązanie, przewidziane w art. 90 KRO, może także wzmacniać konflikt lojalnościowy dziecka wobec rodziców, zwłaszcza w sytuacji, gdy dziecko ma świadomość, że rodzice nie mają uzgodnionego stanowiska w tym zakresie. Ewentualna zmiana nazwiska dziecka będzie w takim przypadku prowadzić do zwiększenia wzajemnych antagonizmów, co może negatywnie wpływać na sytuację dziecka. Ponadto dziecko, które ukończyło 13 lat, może zostać „zaskoczony” przez rodzica i jego nowego małżonka dążeniem do zmiany nazwiska dziecka i oczekiwaniem, że dziecko wyrazi na to zgodę. Tymczasem taka decyzja wymaga zawsze przemyślenia i odpowiednio swobodnych warunków jej podejmowania. Ekspertyza socjologiczna sporządzona dla Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego¹⁴ pozwala na stwierdzenie, że procedura przewidziana w art. 90 KRO (oraz w komplementarnym art. 69 PrASC), nie zapewnia wystarczającej przestrzeni dla swobodnego i przemyślanego zajęcia stanowiska przez dziecko.

10. Biorąc pod uwagę powyższe argumenty konieczne jest uchylenie art. 90 KRO i art. 69 PrASC, przy pozostawieniu dotychczasowych możliwości „rozciągnięcia” zmiany nazwiska jednego z rodziców na nazwisko dziecka (także w związku z zawarciem przez tego rodzica małżeństwa) w trybie ustawy o zmianie imienia i nazwiska.

D. Ograniczenia w możliwości kształtowania dwuczłonowego nazwiska dziecka

1. Zgodnie z art. 90¹ KRO nazwisko dziecka utworzone przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka albo przez połączenie nazwiska jednego z rodziców z nazwiskiem jego małżonka, od którego dziecko nie pochodzi, nie może składać się z więcej niż dwóch członów. Przepis przewiduje przy tym, że w skład nazwiska dziecka wchodzi pierwsze człony

¹³ Zob. propozycje zmian z dnia 27 czerwca 2024 r. przesłane do Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego, nr pisma ZG-SUSC.3/2024.

¹⁴ A. Herman, Ekspertyza z dnia 5 grudnia 2025 r. nt. „Społeczno-kulturowe uwarunkowania wieku dziecka uprawnionego do samodzielnego wyrażenia zgody na zmianę nazwiska, w szczególności w sytuacjach określonych w art. 88-90 i 122 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz art. 8 ustawy o zmianie imienia i nazwiska (przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, przez podpisanie protokołu)”: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/opinie-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-rodzinnego> (dostęp: 14 kwietnia 2026 r.).

nazwisk podlegających połączeniu, chyba że w wyniku połączenia powstałoby nazwisko, którego członami są jednakowe.

2. Ograniczenie możliwości kształtowania dwuczłonowego nazwiska dziecka wyłącznie do pierwszych członów nazwisk podlegających połączeniu nie znajduje racjonalnego uzasadnienia. Warto odnotować, że podobne ograniczenia nie występują w odniesieniu do reguł kształtowania dwuczłonowych nazwisk małżonków. Artykuł 25 § 2 KRO stanowi ogólnie, że każdy z małżonków może m.in. połączyć swoje dotychczasowe nazwisko z dotychczasowym nazwiskiem drugiego małżonka. Przy założeniu, że nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie będzie się składać z więcej niż dwóch członów (zob. art. 25 § 2 zd. 3 KRO) oznacza to, iż małżonek swobodnie decyduje, który człon jego dotychczasowego nazwiska ma być połączony z nazwiskiem współmałżonka.

3. W literaturze wskazuje się, że taki sposób sformułowania treści art. 25 § 2 KRO zapewnia małżonkom dużą autonomię w zakresie ukształtowania ich dwuczłonowego nazwiska: „każde z małżonków, dołączając nazwisko współmałżonka do swojego nazwiska, może też zmienić formę gramatyczną dołączanego członu, jak i kolejność dotychczas przyjmowanych członów nazwiska (przykładowo Pani Iksińska-Nowak, zawierając małżeństwo z Panem Igrekowskim-Kowalskim, może przyjąć zarówno nazwisko Kowalska-Iksińska, jak i Iksińska-Kowalska) (...) Kolejność członów w nowo obranym nazwisku jest dowolna, a więc może różnić się od kolejności członów przyjętych w nazwisku współmałżonka. Za wykładnią taką przemawia wprost literalne brzmienie art. 25 § 2¹⁵. Tym samym, małżonkowie mają swobodę wybrania:

a) który z członów ich dotychczasowego dwuczłonowego nazwiska będzie podlegał łączeniu,

b) który z członów dotychczasowego dwuczłonowego nazwiska drugiego małżonka zostanie dołączony, a także

c) jaka będzie kolejność członów w nazwisku przyjętym w wyniku zawarcia związku małżeńskiego.

4. Analogiczne reguły powinny obowiązywać w zakresie kształtowania dwuczłonowego nazwiska dziecka.

¹⁵ W. Borysiak [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. J. Wierciński, Warszawa 2014, art. 25, uw. 30-31.

E. Granica wieku, po którego osiągnięciu dziecko samodzielnie wyraża zgodę na zmianę imienia lub nazwiska

1. W myśl obecnie obowiązujących przepisów, do zmiany nazwiska dziecka, które ukończyło 13 lat potrzebna jest jego zgoda. Wprawdzie KRO nie wysławia w tym zakresie zasady ogólnej wyrażonej w jednej normie prawnej, ale właśnie takie (jednolite) rozwiązanie zostało przyjęte w szeregu przepisów szczególnych dotyczących zmiany nazwiska dziecka. Wśród przepisów tych należy wymienić:

a) art. 88 § 4 KRO (regulujący możliwość zmiany nazwiska dziecka, którego rodzice zawarli małżeństwo po urodzeniu się dziecka);

b) art. 89 § 1 KRO (regulujący możliwość zmiany nazwiska dziecka, którego ojcostwo zostało ustalone przez uznanie);

c) art. 89 § 2 KRO (regulujący możliwość zmiany nazwiska dziecka, którego ojcostwo zostało ustalone przez sąd);

d) art. 90 § 1 KRO (regulujący możliwość zmiany nazwiska dziecka w razie zmiany nazwiska przez jedno z jego rodziców w związku z zawarciem małżeństwa z osobą niebędącą rodzicem dziecka).

Analogiczna granica wieku przyjęta jest także w KRO w odniesieniu do zmiany imienia dziecka, która może być orzeczona w razie jego przysposobienia (art. 122 § 3 KRO).

2. Tę samą granicę wieku przewiduje ustawa o zmianie imienia i nazwiska. Artykuł 8 ust. 2 UZIN stanowi, że w razie administracyjnej zmiany nazwiska przez jedno z rodziców, zmiana ta rozciąga się na jego małoletnie dziecko, przy czym jeśli dziecko ukończyło 13 lat, to do zmiany jego nazwiska potrzebna jest jego zgoda. Powołany przepis stosuje się także w przypadku, gdy przedstawiciel ustawowy dziecka składa wniosek o zmianę imienia lub nazwiska dziecka na zasadach ogólnych (zob. art. 9 ust. 2 UZIN).

3. Granica wieku, do której obecnie odwołuje się ustawodawca (13 lat) wymaga obniżenia, za czym przemawiają zarówno względy natury ściśle jurystycznej, jak i pozaprawnej.

4. W wymiarze prawnym, obniżenie tej granicy gwarantować będzie w pełniejszym zakresie konstytucyjną oraz konwencyjną ochronę prawa dziecka do bycia wysłuchanym,

a tym samym do podmiotowego traktowania dziecka w postępowaniu, które go bezpośrednio dotyczy.

5. Również w literaturze prawniczej postulowane jest obniżenie granicy wieku, po którego ukończeniu dziecko wyraża zgodę na zmianę imienia lub nazwiska. Podkreśla się fundamentalny charakter takiej decyzji dla codziennego życia dziecka, z czym wiąże się kwestia poszanowania tożsamości dziecka¹⁶. Podaje się przykłady zagranicznych porządków prawnych, które lokują granicę wieku wyrażenia przez dziecko tego rodzaju zgody niekiedy znacząco poniżej 13 roku życia. Przykładowo, zgoda dziecka na zmianę nazwiska jest wymagana w prawie niemieckim po ukończeniu przez nie 5 roku życia (zob. §§ 1617a - 1618 BGB, gdzie przewidziano, że do 14 roku życia decyzja dziecka jest przekazywana za pośrednictwem rodziców, zaś w przypadku dzieci starszych zgoda wyrażana jest już osobiście przed osobą urzędową). Niższą niż w Polsce granice wieku przewidziano także w prawie ukraińskim – 7 lat (art. 148 ust. 3 ukraińskiego kodeksu rodzinnego), w prawie rosyjskim – 10 lat (art. 59 § 4 rosyjskiego kodeksu rodzinnego) oraz w prawie holenderskim – 12 lat (art. 3 § 1 ustawy *Besluitgeslachtsnaamswijziging*)¹⁷.

6. Także argumenty natury pozaprawnej przemawiają za przyjęciem w Polsce nowej granicy wieku, po osiągnięciu którego wymagana jest zgoda dziecka na zmianę imienia lub nazwiska. Za obniżeniem tej granicy do lat 10 przemawiają następujące kluczowe tezy ekspertyzy dr. hab. A. Herman sporządzonej dla Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego¹⁸:

a) „W polskim systemie, który kształtuje uczestnictwo dzieci w społeczeństwie i wpływa na ich kompetencje w określonych dziedzinach można zakładać, że 10 letnie dziecko identyfikuje się ze swoim nazwiskiem jako znakiem publicznym, i rozumie jego aspekt dotyczący przynależności i więzi. Zwłaszcza ta druga kwestia jest częściej elementem autorefleksji dziecka, które doświadczyło takich przeżyć, jak rozwód rodziców, życie w rodzinie patchworkowej czy inne zdarzenia wpływające na kształt życia rodzinnego i zwiększoną dynamikę zmian w jego obrębie. Może to oznaczać, że takie dziecko jest bardziej autorefleksyjne w kwestii własnego nazwiska, a co za tym idzie i relatywnie bardziej gotowe na podjęcie przemyślanej decyzji” (s. 11 ekspertyzy);

¹⁶ Zob. m.in. E. Kabza, Problem zmiany nazwiska pasierba w świetle przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, *Studia Iuridica Toruniensia*, 2021/1, s. 88-89.

¹⁷ Tak E. Kabza, Problem zmiany nazwiska pasierba ... (przypis 16 powyżej), s. 94.

¹⁸ A. Herman, Ekspertyza z dnia 5 grudnia 2025 r..., (przypis 14 powyżej).

b) „W polskim systemie edukacji dziecko w wieku 10 lat: kończy etap edukacji początkowej, jest zobowiązane do samodzielnej organizacji części pracy, odpowiada za zadania indywidualne, funkcjonuje w strukturach rówieśniczych wymagających współpracy i negocjacji. Wniosek: Państwo przez organizację swojego systemu edukacyjnego oczekuje od 10-latków realnej odpowiedzialności w wielu obszarach. Obniżenie wieku zgody czyniłoby prawo spójnym z praktyką instytucjonalną” (s. 12 ekspertyzy);

c) „Imię i nazwisko stanowią dla dziecka wczesne, nadane mu przez dorosłych symbole tożsamości, które od początku pełnią funkcję społecznych identyfikatorów przynależności. Identyfikacja z imieniem pojawia się najwcześniej (już w pierwszym roku życia), natomiast nazwisko zaczyna być odczuwane jako „moje” między 3 a 5 rokiem życia – wraz z rozumieniem więzi rodzinnych oraz wejściem w szersze interakcje społeczne. Wraz z rozwojem kompetencji społeczno-poznawczych, zwłaszcza po rozpoczęciu edukacji instytucjonalnej, imię i nazwisko stopniowo przesuwają się z pozycji elementów narzuconych do elementów aktywnie współtworzonych, ponieważ dziecko uczy się, jak chce być nazywane, a tym samym – jak chce być postrzegane. Ich znaczenie w strukturze tożsamości rośnie wraz z nabywaniem refleksyjności, samoświadomości i umiejętności negocjowania własnej podmiotowości, szczególnie między 7 a 9 rokiem życia oraz w późniejszej adolescencji i nabywaniu podmiotowości i autonomii” (s. 13 ekspertyzy);

d) „Dziecko może wyrażać preferencje dotyczące imienia i nazwiska stosunkowo wcześnie (...). Już około 5 roku życia dzieci potrafią wskazać, jak chcą być nazywane, ponieważ rozumieją podstawowe kategorie przynależności („to ja / moja rodzina”). Między 6 a 8 rokiem życia dziecko wytwarza zdolność do emocjonalnej identyfikacji z imieniem i nazwiskiem, które mogą się wyrażać jako duma, wstyd, ale też preferencje co do formy (pełne imię, zdrobnienie, skrót), a tym samym zdolność do formułowania wyboru” (s. 14 ekspertyzy).

Choć jest to więc kwestia związana z indywidualnym rozwojem jednostki, już kilkuletnie dziecko nie tylko zna swoje imię i nazwisko, ale także reaguje na nie. W wymiarze społecznym imię i nazwisko zaczynają ogrywać istotną funkcję dla dziecka najpóźniej wraz z rozpoczęciem realizacji obowiązku szkolnego, a więc w wieku 7 lat (art. 35 ust. 2 Prawa oświatowego¹⁹). Od tego momentu zdecydowana większość dzieci zaczyna regularnie stykać się ze swoim imieniem i nazwiskiem, albowiem pełni ono dla niego funkcję identyfikacyjną (np. podczas sprawdzania listy obecności w szkole, odbierania wyników egzaminów, udziału w konkursach

¹⁹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz.U. z 2025 r. poz. 1043, ze zm.

etc.). Ponadto, w pierwszej klasie szkoły podstawowej dzieci opanowują umiejętność pisania, która z kolei umożliwia im samodzielne zapisywanie swojego imienia oraz nazwiska (np. pod pracami i sprawdzianami). Już w pierwszych dniach szkoły dzieci uczą się pisania swojego imienia i nazwiska oraz podpisywania nimi zeszytów i książek. Wszystkie te aktywności sprzyjają procesowi budowania przywiązania do imienia i nazwiska, a także traktowania ich jako elementu tożsamości społecznej dziecka. Można przyjąć, że dziesięcioletnie dziecko przynajmniej od 3 lat korzysta na co dzień ze swojego imienia i nazwiska w szkole, a także przynajmniej od 2 lat potrafi je już samodzielnie zapisać.

7. Z drugiej strony, w literaturze można też znaleźć wypowiedzi wskazujące na ryzyka związane z angażowaniem młodszych dzieci w procedury regulowane prawem²⁰. Co jednak istotne, wypowiedzi te najczęściej dotyczą wysłuchania dziecka w kontekście postępowania sądowego odnoszącego się do władzy rodzicielskiej lub kontaktów, a więc gdy istnieje silny konflikt pomiędzy rodzicami dziecka. Należy podkreślić, że postępowania dotyczące zmiany nazwiska (lub imienia dziecka) objęte projektowaną ustawą co do zasady nie będą miały takiego charakteru. W szczególności, w przypadku zmiany nazwiska dziecka w trybie art. 88 lub art. 89 § 1 KRO oświadczenia o nazwisku najczęściej będzie składane na skutek zgodnej inicjatywy rodziców.

8. Warto odnotować, że obowiązujące przepisy – w zależności od sytuacji – przewidują różną granicę wieku w kontekście rozmaitych zdarzeń prawnych dotyczących dziecka. W prawie cywilnym jest to często granica lat 13. Osiągnięcie takiego wieku warunkuje uzyskanie przez dziecko ograniczonej zdolności do czynności prawnych (art. 15 Kodeksu cywilnego²¹), możliwość ponoszenia odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę (art. 426 KC), dysponowanie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunkach, których posiadaczem jest małoletni (art. 58 Prawa bankowego²²), a także wyrażanie zgody w różnych sytuacjach, w tym zgody na przysposobienie – art. 118 § 1 KRO; na zmianę imienia w związku z przysposobieniem – art. 122 § 3 KRO czy na dawstwo komórek rozrodczych – art. 31 ust. 1 pkt 7 ustawy o leczeniu niepłodności²³. Co jednak istotne, granica lat 13 nie ma charakteru uniwersalnego. W stosunkowo licznych przypadkach ustawodawca zdecydował się ustalić ją na innym poziomie, np. zatrudnione może zostać dziecko powyżej 15 roku życia – art. 190 § 2

²⁰ Zob. m.in. A. Czerederecka, Psychologiczne kryteria wysłuchania dziecka w sprawach rodzinnych i opiekuńczych, *Rodzina i Prawo*, 2010/14-15, s. 22-43.

²¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2025 r. poz. 1071, ze zm., dalej jako: KC.

²² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, Dz.U. z 2024 r. poz. 1646, ze zm.

²³ Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności, Dz.U. z 2020 r. poz. 442.

Kodeksu pracy²⁴; sprzeciw wobec pobrania komórek, tkanek lub narządów może wyrazić dziecko powyżej 16 roku życia – art. 5 ust. 3 ustawy o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów²⁵; kandydatem na dawcę krwi może stać się dziecko powyżej 17 roku życia – art. 15 ust. 2 ustawy o publicznej służbie krwi²⁶. Z kolei postępowania w sprawach o demoralizację mogą się toczyć w odniesieniu do osób, które ukończyły 10 lat (art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich²⁷). Ponadto w świetle obowiązującego prawa również znaczenie młodsze dzieci muszą pojawić się w urzędzie w celu spełnienia określonych wymagań. Dla wydania paszportu dla dziecka, które ukończyło już 5 lat, konieczna jest jego osobista obecność przy składaniu wniosku lub przy odbieraniu dokumentu paszportowego (art. 30 ust. 2 oraz art. 56 ust. 3 ustawy o dokumentach paszportowych²⁸). W procedurze wydawania dokumentu paszportowego odciski linii papilarnych pobierane są od dzieci, które w dniu składania wniosku ukończyły 12 rok życia (art. 15 ust. 2 ustawy o dokumentach paszportowych).

Powyższy przegląd rozwiązań ustawowych obrazuje, że w zależności od sprawy, która dotyczy dziecka ustawodawca inaczej umiejscawia granicę wieku warunkującą udział dziecka w danym postępowaniu. Tego rodzaju indywidualne podejście powinno być również zastosowane w odniesieniu do możliwości wyrażenia zgody przez dziecko na zmianę jego nazwiska (lub imienia). Nazwisko (i imię) jest dla 10-letniego dziecka zagadnieniem bardzo konkretnym, a przede wszystkim bliskim jego codziennemu funkcjonowaniu. Stąd też ta właśnie granica wieku powinna zostać przyjęta w rozważanym przypadku.

F. Granica wieku, po którego osiągnięciu wymagana jest zgoda przysposobionego dziecka na zmianę jego imienia lub imion

1. Zgodnie z art. 122 § 3 KRO, na wniosek przysposabiającego sąd opiekuńczy może w orzeczeniu o przysposobieniu zmienić imię lub imiona przysposobionego. Jeżeli przysposobiony ukończył lat 13, może to nastąpić tylko za jego zgodą. Przepis art. 118 § 2 KRO stosuje się odpowiednio.

²⁴ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, Dz.U. z 2025 r. poz. 277, ze zm.

²⁵ Ustawa z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, Dz.U. z 2023 r. poz. 1185.

²⁶ Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o publicznej służbie krwi, Dz.U. z 2024 r. poz. 1782.

²⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, Dz.U. z 2024 r. poz. 978, ze zm.

²⁸ Ustawa z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych, Dz.U. z 2024 r. poz. 1063, ze zm.

2. Obowiązujące reguły kształtowania imienia przysposobianego dziecka wymagają zmian, które w szerszym zakresie uwzględniać będą zasadę poszanowania tożsamości dziecka. W stanowisku Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego (w sprawie kierunków zmian regulacji przysposobienia²⁹) wskazano, że: „jakkolwiek zmiana imienia oraz nazwiska jest możliwa na gruncie ustawy o zmianie imienia i nazwiska, zasadne jest zaakcentowanie w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, że zmiana imienia w procesie przysposobienia nie jest jedynie zmianą administracyjną ani aktem neutralnym, przeciwnie - powinna być przedmiotem refleksji zarówno u przysposabiających, jak i u podmiotów procedujących adopcję, tj. ośrodki adopcyjne, sądy opiekuńcze i uczestników postępowania” (s. 5 uzasadnienia Stanowiska). Wypada także uwzględnić wyniki międzynarodowych badań z zakresu nauk społecznych prowadzonych z udziałem dorosłych adoptowanych, z których ok. 30% (w zależności od badania, kontekstu kulturowego i specyfiki adopcji, tj. krajowej lub międzynarodowej) deklaruje, że zmianę imienia postrzega jako arbitralną ingerencję w ich tożsamość i krytycznie ocenia w tym zakresie obowiązujący stan prawny, nastawiony na ochronę interesów osób przysposabiających³⁰. Jednym ze środków, które z pewnością wzmocnią ochronę przysposobionego jest obniżenie granicy wieku, której osiągnięcie wiąże się z koniecznością uzyskania jego zgody na zmianę imienia. Jak już wyżej zaznaczono, w odniesieniu do rozważanej kwestii zasadne jest przyjęcie granicy lat 10.

III. Istota projektowanych zmian

A. Dodanie art. 89² KRO – wprowadzenie dopuszczalności zmiany oświadczeń o nazwisku dziecka złożonych wcześniej przez rodziców przy uznawaniu ojcostwa

1. Nowy art. 89² KRO jest wzorowany na obowiązującym art. 88 § 3 KRO i ma analogiczne brzmienie. Przewiduje, że przy sporządzeniu aktu urodzenia pierwszego wspólnego dziecka rodzice mogą złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego

²⁹ Pełna treść stanowiska jest dostępna pod adresem: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/stanowiska-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-rodzinnego> (dostęp: 14 kwietnia 2026 r.).

³⁰ Zob. m.in.: E.A. Suter, *Negotiating Identity and Pragmatism: Parental Treatment of International Adoptees' Birth Culture Names*, *Journal of Family Communication*, 2012/12(3), 209–226; J. Pilcher, Z. Hooley, A. Coffey, *Names and naming in adoption: Birth heritage and family-making*, *Child & Family Social Work*, 2020/15(3), 568–575; H.L. Deakin-Smith, J. Pilcher, A. Coffey, J. Flaherty, E. Makis, *'I was once another person with a different name': Adult adoptees' experiences of first name changes*, *Adoption & Fostering*, 2025/49(4), 404–420; J. Flaherty, J. Pilcher, H.L. Deakin-Smith, A. Coffey, *Renaming in Adoption: Exploring Name Ambivalence in Adoptive Parents' Name Stories*, *Child & Family Social Work* 2025/1–12; R. Hanlon, N. Davi, M. Quade, A. Lindner, *Profiles in adoption: Adult adoptee experiences*, National Council For Adoption (2024).

oświadczenia, o których mowa w art. 88 § 1 albo art. 89 § 1 KRO, jeżeli nazwisko dziecka nie zostało przez nich wcześniej wskazane (przy zawarciu małżeństwa lub przy uznaniu ojcostwa) lub mogą zmienić treść oświadczeń złożonych uprzednio na podstawie art. 88 § 1 albo art. 89 § 1 KRO.

2. Wprowadzenie nowego art. 89² KRO o wskazanym brzmieniu implikuje konieczność uchylecia art. 88 § 3 KRO. Zasadne jest bowiem unormowanie omawianej problematyki w jednym przepisie, który znajdzie zastosowanie w szerszej grupie przypadków (a nie tylko w odniesieniu do małżonków decydujących o nazwisku wspólnego dziecka). Zmiany wymaga także art. 68 PrASC. W nowym, projektowanym brzmieniu przepis ten wskazuje na elementy protokołu dokumentującego przyjęcie oświadczeń dotyczących nazwiska dziecka, składanych przez małżonków lub przez rodziców dziecka pozamałżeńskiego, którego pochodzenie ustalono w drodze uznania ojcostwa. Protokół taki, spisywany przy sporządzeniu aktu urodzenia, stanowi podstawę wskazania w akcie urodzenia nazwiska dziecka zgodnego z aktualną wolą rodziców. W razie składania oświadczeń przez rodziców będących małżonkami, w protokole tym, tak jak dotychczas, zawarta będzie informacja o miejscu sporządzenia aktu małżeństwa i oznaczenie tego aktu. Jeżeli rodzice składający oświadczenie nie są w związku małżeńskim, pole to powinno pozostać niewypełnione.

3. Rozszerzenie przypadków, w których możliwa jest zmiana decyzji rodziców o nazwisku dziecka wiąże się z koniecznością nowelizacji art. 33 pkt 2f PrASC. Przepis obliguje właściwego ministra do opracowania nowego wzoru protokołu przyjęcia oświadczeń rodziców o nazwisku dziecka, z uwzględnieniem zmian ustawowych.

B. Zmiana art. 89 § 2 zd. 2 KRO – modyfikacja reguły nadawania nazwiska dziecku przy sądowym ustaleniu ojcostwa

Dotychczasowa treść art. 89 § 2 zd. 2 KRO (przeniesiona do art. 89³ § 2 KRO) ma zostać zastąpiona unormowaniem przewidującym, że gdy domniemany ojciec dziecka nie bierze aktywnego udziału w sprawie o ustalenie ojcostwa, a więc, gdy jego miejsce pobytu nie jest znane (i jest wobec tego reprezentowany przez kuratora zgodnie z art. 144 § 1 KPC), lub gdy nie zajął stanowiska w sprawie nazwiska dziecka, jak również, gdy w wyroku ustalającym ojcostwo zostaje on pozbawiony władzy rodzicielskiej, sąd ma możliwość (na wniosek matki) nadania dziecku nazwiska matki, które - z przełamaniem reguły ogólnej z art. 89 § 1 zd. 3 KRO - nie będzie połączone z nazwiskiem ojca. Co istotne, projektowany przepis wprowadza jedynie

możliwość, a nie zasadę pominięcia nazwiska ojca. Sąd powinien każdorazowo dokonać szczegółowej analizy sytuacji biorąc pod uwagę przede wszystkim dobro dziecka. Dobro dziecka stanowi naczelną zasadę polskiego prawa rodzinnego i jest nadrzędnym kryterium decyzyjnym we wszystkich sprawach dotyczący dzieci (art. 72 ust. 1 Konstytucji, art. 3 Konwencji o prawach dziecka). Uniwersalne znaczenie przywołanego kryterium powoduje, że powinno być ono obowiązkowo uwzględnienie przez sąd, nawet jeśli nie zostało wprost wysłowione w danym przepisie.

C. Uchylenie art. 90 KRO – wykluczenie „uproszczonej” zmiany nazwiska dziecka w razie zawarcia przez jedno z rodziców małżeństwa z osobą, która nie jest rodzicem dziecka

1. Proponowane uchylenie art. 90 KRO prowadzi do wyłączenia przewidzianej w nim możliwości zmiany nazwiska dziecka w razie zawarcia przez jedno z rodziców małżeństwa z osobą, która nie jest rodzicem dziecka. Możliwość osiągnięcia takiego skutku nie jest jednak całkowicie wyłączona, a jedynie powinna się dokonywać w odrębnym trybie, to jest na podstawie przepisów ustawy o zmianie imienia i nazwiska. Przewidziany w ustawie o zmianie imienia i nazwiska tryb zapewnia właściwe mechanizmy ochrony praw rodziców i swobody decyzyjnej dziecka przewidując wymóg zgody drugiego rodzica oraz samego dziecka po osiągnięciu przez nie odpowiedniego wieku. W szczególności możliwe jest „rozciągnięcie” administracyjnej zmiany nazwiska jednego z rodziców na dziecko na podstawie art. 8 ust. 2 UZIN. Niezależnie od powyższego, w grę wchodzi złożenie wniosku o zmianę nazwiska dziecka na zasadach ogólnych, kiedy to – zgodnie z art. 4 ust. 1 UZIN – konieczne jest wykazanie istnienia „ważnych powodów” uzasadniających zmianę nazwiska. Należy stwierdzić, że regulacja zawarta w ustawie o zmianie imienia i nazwiska w odpowiednim stopniu równowagi i zabezpiecza interesy wszystkich osób zainteresowanych (rodziców, a także samego dziecka) przewidując jednocześnie stosowną kontrolę ze strony kierownika urzędu stanu cywilnego.

2. Proponowane uchylenie art. 90 KRO skutkuje koniecznością uchylenia art. 69 PrASC (kształtującego treść protokołu przyjęcia oświadczeń małżonków, że dziecko będzie nosiło takie samo nazwisko, jakie nosi albo nosiłoby ich wspólne dziecko) oraz art. 33 pkt 2g PrASC (wprowadzającego delegację ustawową do określenia wzoru takiego protokołu). W konsekwencji zmiany wymagać będzie Rozporządzenie Ministra Cyfryzacji z dnia 29 maja

2023 r. w sprawie wzorów dokumentów wydawanych z zakresu rejestracji stanu cywilnego, Dz.U. z 2023 r. poz. 1023.

D. Zmiana Art. 90¹ KRO – modyfikacja reguły kształtującej dwuczłonowe nazwisko dziecka

1. Projektowana regulacja wprowadza dodatkową regułę do art. 90¹ KRO, polegającą na umożliwieniu złożenia rodzicom oświadczenia, które będzie prowadziło do bardziej elastycznego ukształtowania dwuczłonowego nazwiska dziecka. Przepis w nowym brzmieniu zakłada, że - inaczej niż w dotychczasowym stanie prawnym - połączeniu nie muszą podlegać pierwsze człony nazwisk rodziców.

2. Co oczywiste, jeżeli dwuczłonowe nazwiska małżonków podlegające łączeniu posiadają człon o takim samym brzmieniu (np. Nowak-Kowalczyk i Krzysztoń-Nowak) wówczas w razie wyboru członu „Nowak” z pierwszego nazwiska oraz członu „Nowak” z drugiego nazwiska dziecko nosiłoby wyłącznie jednoczłonowe nazwisko „Nowak”.

E. Dodanie art. 89³ § 2 KRO oraz zmiana art. 122 KRO i art. 8 ust. 2 zd. 2 UZIN – obniżenie granicy wieku dziecka wyrażającego zgody na zmianę swojego imienia lub nazwiska

1. Projektowana regulacja wprowadza dwojaki rodzaj korekty dotychczasowej regulacji. Po pierwsze, przewiduje się obniżenie z 13 lat do 10 lat granicy wieku, którego osiągnięcie uprawnia dziecko do wyrażenia zgody na zmianę imienia lub nazwiska. Nowa granica wieku ma obowiązywać jednolicie we wszystkich przypadkach zmiany nazwiska (lub imienia) dziecka, tak na podstawie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jak i ustawy o zmianie imienia i nazwiska. Po drugie, następuje uporządkowanie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dotyczących zgody dziecka na zmianę nazwiska przez wprowadzenie jednego przepisu, który w sposób jednolity reguluje tę kwestię w przypadkach, gdy zmiana wynika z decyzji rodziców. Projektowany art. 89³ § 2 KRO stanowiący, że „do zmiany nazwiska dziecka, które ukończyło dziesięć lat, jest potrzebna jego zgoda” zastąpi dotychczasowe przepisy szczególne, to jest art. 88 § 4 zdanie drugie KRO, art. 89 § 1 zdanie czwarte KRO oraz art. 89 § 2 zdanie drugie KRO.

W efekcie nowy art. 89³ KRO w projektowanym brzmieniu będzie przewidywał dwie reguły ogólne dotyczące nazwiska dziecka – w § 1 unormowana zostaje zasada jednolitości

nazwiska rodzeństwa (na ten temat patrz uwagi w dalszej części niniejszego uzasadnienia), a w § 2 wskazana jest granica wieku istotna w kontekście zgody dziecka na zmianę nazwiska.

2. Korekta granicy wieku dziecka, wyrażającego zgodę na zmianę jego imienia lub imion zostaje dokonana także w art. 122 § 3 zdanie drugie KRO, który dotyczy sytuacji przysposobionego. Bez zmian pozostają natomiast dotychczasowe reguły kształtowania nazwiska przysposobionego zawarte w art. 122 § 1 i § 2 KRO, z których wynika, że zmiana nazwiska przysposobionego dokonuje się z mocy prawa bez konieczności uzyskania jego zgody (przy zachowaniu zasady, że dziecko, które ukończyło lat 13 co do zasady wyraża zgodę na samo przysposobienie – art. 118 KRO). W celu uniknięcia wątpliwości, do art. 122 KRO zostaje dodany nowy § 2¹, który wprost wyłącza stosowanie art. 89³ § 2 KRO do zmiany nazwiska przysposobionego, tak aby było jasne, że w tym zakresie obowiązuje dotychczasowy stan prawny.

3. Zmianie ulega także art. 8 ust. 2 zdanie drugie UZIN, w którym - analogicznie do regulacji KRO - wprowadza się tę samą granicę wieku (10 lat) decydującą o konieczności uzyskania zgody dziecka na zmianę jego nazwiska również trybie administracyjnym. Przepis znajdzie zastosowanie zarówno do zmiany nazwiska dziecka na podstawie art. 8 UZIN (gdy zmiana ta jest pochodną administracyjnej zmiany nazwiska rodzica), jak i do zmiany nazwiska lub imienia dokonywanej na zasadach ogólnych na podstawie art. 4 UZIN (zob. art. 9 ust. 2 UZIN).

4. Projektowane zmiany skutkują także koniecznością wprowadzenia niezbędnych korekt w Prawie o aktach stanu cywilnego w zakresie treści protokołu uznania ojcostwa. W art. 63 ust. 2 pkt 12 PrASC przy odwołaniu do zgody dziecka, niezbędne jest wskazanie nowej granicy wieku (zamiast 13 lat - 10 lat).

F. Dodanie 89³ § 1 KRO – zasada jednolitości nazwiska rodzeństwa oraz wyjątki od niej

1. Dotychczasowo treść art. 89¹ KRO została przeniesiona do nowego art. 89³ § 1 KRO, który potwierdza obowiązywanie zasady jednolitości nazwiska rodzeństwa, zgodnie z którą dzieci pochodzące od tych samych rodziców noszą takie samo nazwisko. Zarazem w nowym przepisie zaproponowano ogólne odwołanie do ustawowych wyjątków od tej zasady, zamiast - jak to miało miejsce dotychczas w art. 89¹ KRO - odniesienia wyłącznie do przepisów, które do zmiany nazwiska dziecka wymagają jego zgody. Takim przepisem będzie obecnie art. 89³ § 2 KRO, który ustanawia wymóg uzyskania zgody dziecka, które ukończyło 10 lat, na zmianę noszonego przez nie nazwiska. Istnieją jednak także inne wyjątki, które dotyczą

w szczególności zmiany nazwiska dziecka pełnoletniego (np. w związku z zawarciem małżeństwa - art. 25 KRO), kiedy to z oczywistych względów nie obowiązuje zasada jednolitości nazwiska rodzeństwa. Inny przykład to zmiana nazwiska na gruncie ustawy o zmianie imienia i nazwiska, która (przewidując niezależny, administracyjny tryb zmiany nazwiska osoby fizycznej przy założeniu istnienia ważnych powodów – art. 4 UZIN) daje możliwość odejścia od zasady jednolitości nazwiska dzieci pochodzących od tych samych rodziców nie tylko w odniesieniu do osób pełnoletnich, ale wyjątkowo także dzieci w okresie małoletniości.

2. Art. 89³ § 1 KRO, tak jak dotychczasowy art. 89¹ KRO, będzie znajdował zastosowanie w każdej sytuacji, gdy dzieci „pochodzą od tych samych rodziców”, a więc również w sytuacjach opisanych w art. 89 § 1 i 2 KRO (uznanie ojcostwa lub sądowe ustalenia ojcostwa kolejnego dziecka). Zarówno kierownik urzędu stanu cywilnego przy sporządzaniu aktu urodzenia, jak i sąd w wyroku ustalającym ojcostwo zobowiązany jest w pierwszej kolejności zastosować 89³ § 1 KRO i nadać dziecku to samo nazwisko, jakie noszą dzieci wcześniej zrodzone z tych samych rodziców. Także na gruncie dotychczasowego art. 89¹ KRO wskazywano, że: „[w] doktrynie wyrażany jest jednolity pogląd, że unormowanie art. 89¹ KRO znajduje zastosowanie również w przypadku dzieci pochodzących od rodziców niebędących małżeństwem, a więc w odniesieniu do dzieci, których pochodzenie zostało ustalone w drodze uznania ojcostwa lub sądowego ustalenia ojcostwa. (...) W uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Druk sejmowy VI kadencji Nr 888z 12.8.2008 r.) wyraźnie wskazano, że intencją wprowadzenia aktualnie obowiązującego unormowania art. 89¹ KRO było stworzenie sytuacji, w której „jeżeli rodzice pozostają w związku nieformalnym i mężczyzna uznaje ojcostwo względem kilkorga dzieci urodzonych przez jego partnerkę, wybór nazwiska dla pierwszego dziecka determinuje nazwisko, które będą nosić dzieci urodzone później” (s. 34 uzasadnienia)”³¹.

3. W tym kontekście należy zaznaczyć, że wyjątku od zasady jednolitości nazwiska dzieci pochodzących od tych samych rodziców nie wprowadza nowy art. 89 § 2 zd. 2 KRO. W przypadku sądowego ustalenia ojcostwa kolejnego dziecka określonych rodziców, brzmienie nazwiska dziecka, którego dotyczy postępowanie jest zawsze z góry przesądzone i musi pozostawać w zgodzie z nazwiskiem dzieci urodzonych wcześniej.

³¹ Tak J. Słyk [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2017, art. 89¹, Nt 3, s. 1190.

G. Przepisy przejściowe i końcowe

1. Artykuł 4 projektowanej ustawy zakłada, że do postępowań, których dotyczy nowelizacja (a więc do spraw o ustalenie ojcostwa, spraw o przysposobienie, a także do spraw o zmianę nazwiska w trybie UZIN), które zostały wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustawy o zmianie imienia i nazwiska w brzmieniu dotychczasowym.

2. Natomiast na zasadach ogólnych (zgodnie z regułą bezpośredniego działania nowej ustawy) art. 89³ § 2 KRO znajdzie zastosowanie również wtedy, gdy rodzice złożyli oświadczenia o nazwisku dziecka przed wejściem w życie niniejszej ustawy, ale sporządzenie aktu urodzenia następuje już po jej wejściu w życie.

3. Artykuł 5 projektu zakłada, że ustawa powinna wejść w życie po upływie 6 miesięcy od jej ogłoszenia. Wprowadzone zmiany są istotne i wymagają odpowiedniego przygotowania ze strony organów stosujących prawo (sądów, kierowników urzędu stanu cywilnego i konsuli). Konieczne jest również dostosowanie do nowej regulacji wszystkich funkcjonalności rejestru stanu cywilnego prowadzonego w systemie teleinformatycznym. Planowany okres *vacatio legis* pozwoli na przeprowadzenie niezbędnych wdrożeń, szkoleń i kampanii informacyjnych.

H. Inne

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej i nie podlega przedstawieniu właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, o których mowa w § 27 ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2024 r. poz. 806, z 2025 r. poz. 408 oraz z 2026 r. poz. 364).

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. NR 65 poz. 597) projektowana ustawa nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Projekt ustawy, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2025 r. poz. 677 oraz z 2026 r. poz. 160) oraz § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów, podlega udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

W celu spełnienia wymogów, o których mowa w § 42 ust. 1 uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów, projekt ustawy zostanie skierowany do koordynatora OSR.

Projekt nie dotyczy warunków określonych w uchwale nr 20 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2014 r. w sprawie zaleceń ujednoczenia terminów wejścia w życie niektórych aktów normatywnych (M.P. poz. 205).